

Prof. emeryt. dr hab. Henryk Kardela
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

20 sierpnia 2026 r.

**Ocena osiągnięć naukowych w postępowaniu w sprawie nadania
dr Joannie Łozińskiej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie
nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo**

1. Aktywność akademicka dr Joanny Łozińskiej – uwagi ogólne

Zainteresowania naukowe dr Joanny Łozińskiej koncentrują się na leksykalizacji ruchu w językach angielskim, polskim, rosyjskim i hiszpańskim. W swoich badaniach Habilitantka wykorzystuje dane z przygotowanych przez siebie korpusów. Za podstawę teoretyczną dociekań dr Łozińska przyjmuje model semantyki kognitywnej Leonarda Talmy'ego – w szczególności jego typologię języków – oraz model gramatyki kognitywnej Ronalda Langackera. Według Talmy'ego języki dzielą się na dwie kategorie: języki o tzw. *ramie towarzyszącej* (satellite-framed languages – S-languages) oraz języki o tzw. *ramie czasownikowej* (verb-framed languages – V-languages). Proponowana przez Talmy'go typologia oparta jest na rodzaju kodowania *sposobu ruchu* (Manner) oraz *ścieżki ruchu* (Path) w danym języku. O ile w językach słowiańskich i germańskich sposób ruchu kodowany jest przede wszystkim przez czasownik, ścieżka ruchu zaś, w tzw. elementach towarzyszących (prefiksach), o tyle w językach o ramie czasownikowej, takich jak języki romańskie, czasownik koduje ścieżkę ruchu, natomiast sposób ruchu kodowany jest „peryferyjnie” – np. za pomocą imiesłówów.

Na dorobek naukowy dr Joanny Łozińskiej składają się dwie monografie: *Motion as a Driving Force in the Acquisition of Polish Spatial Terms*, Olsztyn, 2013 i wydana przez prestiżowe międzynarodowe wydawnictwo Brill w 2018 r. książka *Path and Manner Saliency in Polish in Contrast with Russian* oraz 22 artykuły naukowe, z których zdecydowana większość ukazała się po uzyskaniu przez Nią stopnia doktora.

Dr Joanna Łozińska uczestniczyła w 14 konferencjach naukowych w tym w kilku międzynarodowych oraz wygłosiła wykład na Uniwersytecie w Jenie.

Odbyła staże naukowe w uniwersytetach w Hamburgu, Cambridge, Kaliningradzie i Murcji.

Od 2017 r. dr Joanna Łozińska sprawuje funkcję redaktorki czasopisma UWM *Prace Językoznawcze*

Dr Łozińska bierze udział – „na razie nieformalnie”, jak to ujmuję w *Autoreferacie* – w projekcie finansowanym przez DFG Heisenberg Programme.

Będąc zatrudniona w Kolegium Nauczycielskim w Szczytnie, a następnie na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim, dr Łozińska wypromowała ponad sto prac licencjackich oraz szesnaście prac magisterskich.

Prowadziła i prowadzi seminaria magisterskie, licencjackie, kursy specjalizacyjne, w tym wykład na temat współczesnych tendencji w językoznawstwie, zajęcia z PNJA oraz tłumaczeń ustnych i pisemnych.

Habilitantka legitymuje się liczbą 16 cytowań w bazie *Web of Science Core Collection* oraz liczbą 25 cytowań w bazie *Scopus*. Jej index Hirscha w obydwu bazach wynosi 3.

2. Ocena publikacji naukowych podanych przez dr Joannę Łozińską jako osiągnięcia naukowe

Chociaż dorobek naukowy dr Joanny Łozińskiej nie jest ilościowo obszerny, to jednak, moim zdaniem, cykl tematycznie powiązanych ze sobą publikacji naukowych *Kodowanie Ścieżki i Sposobu w ruchu samoistnym i powodowanym: perspektywa językoznawstwa kognitywnego* zasługuje na miano „osiągnięcia naukowego”.

W skład cyklu wchodzi dwa osiągnięcia: (a) tzw. *osiągnięcie I*, z monografią *Path and Manner Saliency in Polish in Contrast with Russian* (Brill 2018) i artykułem dotyczącym kodowania ścieżki ruchu w polskim, rosyjskim i angielskim oraz (b) *osiągnięcie II*, zawierające cztery artykuły opublikowane w czasopismach zagranicznych (*Die Welt der Slaven*, *GEMA Online Journal of Language Studies*, *Zeitschrift für Slavische Philologie*, *Scando-Slavica*).

Pobieżna analiza publikacji określonych przez dr Łozińską jako „osiągnięcia naukowe” może prowadzić do wniosku, iż Jej publikacje są „monotematyczne” i dotyczą zbyt wąskiego wycinka rzeczywistości językowej. Tak jednak nie jest – o czym dalej.

Wszystkie publikacje dr Łozińskiej – zarówno publikacje, które ukazały się przed uzyskaniem przez Nią stopnia doktora, jak i po uzyskaniu doktoratu – poświęcone są leksykalizacji ruchu, przy czym – o czym już

wspomniano – analizy prowadzone są w duchu semantyki kognitywnej Leonarda Talmy'ego oraz gramatyki kognitywnej Ronalda Langackera.

Wybór obydwu teorii do badań nad leksykalizacją ruchu jest całkowicie uzasadniony, szkoda jednak, że Habilitantka nie odnosi się bezpośrednio do rozwiązań teoretycznych proponowanych przez zwolenników innych modeli kognitywnych. Mam tu na myśli przede wszystkim badania prowadzone na gruncie *gramatyki konstrukcji*, proponowane przez Adele Goldberg, Mirjam Fried, Jana-Olę Östmana, czy też badania Williama Crofta prowadzone w ramach zaproponowanej przez niego *radykałnej gramatyki konstrukcji* (radical construction grammar) (Na prace tego ostatniego (słusznie) powołuje się Habilitantka, ale czyni to jedynie w nurcie badań Crofta nad rozwiązaniami teoretycznymi, jakie proponuje Talmy).

Jednym z istotnych zagadnień, jakimi zajmuje się gramatyka konstrukcji jest m.in. *ruch powodowany* (caused motion), a zatem ruch, który Habilitantka analizuje w swoich pracach, w szczególności w artykułach wchodzących w skład osiągnięcia II. Propozycje wysuwane przez zwolenników gramatyki konstrukcji są o tyle istotne, iż m. in. proponują niezwykle użyteczne pojęcie *hierarchii wielokrotnego dziedziczenia* (multiple inheritance hierarchy), mające uchwycić podobieństwa między różnymi konstrukcjami. Uwzględnienie *relacji* między konstrukcjami, np. the „way construction”, the „caused motion construction”, the „resultative construction”, mogłoby ukazać sposób kodowania ruchu samoistnego i powodowanego w języku polskim w szerszej perspektywie, uszczegóławiając dodatkowo analizy zawarte w artykule J. Łozińskiej i H. Hendriks „Constructions expressing voluntary and caused motion events in Polish. Evidence from oral narratives”).

Ponadto analizy proponowane przez zwolenników gramatyki konstrukcji stanowią bazę teoretyczną dla badań nad *kreatywnym użyciem języka*. Uwzględnienie tej ważnej perspektywy językoznawczej, np. analiza zdań typu (cf. A. Goldberg, R. Jackendoff, 2004, „The English Resultative as a family of constructions,” *Language*): *Bill belched his way out of the restaurant, Harry coughed himself into insensibility, The wagon creaked down the road, Bill whistled his way past the house, Amy ran herself to exhaustion*, mogłoby prowadzić do bardziej szczegółowej analizy ruchu, na wzór podejścia Talmy'ego, czy też rozwiązań teoretycznych zaproponowanych przez Iraide Ibarretxe-Antuñano lub wspomnianego Williama Crofta. Nie jestem pewien np., czy w świetle badań nad kreatywnym użyciem języka należałoby odrzucić jako całkowicie nieakceptowalne zdanie typu *?Wykuśtykał sobie prawo do dodatku*

cztery powiązane ze sobą artykuły: “Caused Motion in English and in Polish. An intra-typological comparison” (*Die Welt der Slaven*), “Lexicalization of pulling and pushing events in Polish and English” (*GEMA Online Journal of Language Studies*)(współautorstwo), “Lexicalization of path and manner in pushing and pulling events in Polish and Spanish” (*Zeitschrift für Slavische Philologie*) (współautorstwo), “Constructions expressing voluntary and caused motion events in Polish. Evidence from oral narratives” (*Scando-Slavica*)(współautorstwo).

Na szczególną uwagę w dokonaniach typu I zasługuje monografia *Path and Manner Saliency in Polish in Contrast with Russian* (Brill, 2018). Monografia składa się z siedmiu rozdziałów, z których trzy pierwsze poświęcone są teoretycznym podstawom językoznawstwa kognitywnego ze szczególnym uwzględnieniem teorii semantyki kognitywnej Leonarda Talmy’ego – jego typologii języków pod względem kodowania ruchu – oraz gramatyki kognitywnej Ronalda Langackera.

Autentycznym osiągnięciem naukowym są rozdziały czwarty, “Lexicalization of Manner and Path in Polish”, piąty, “Lexicalization of Manner and Path in Polish and Russian i rozdział szósty, “Elicitation Tasks”. Autorka dokonuje w nich analizy semantycznych składników składających się na polskie i rosyjskie czasowniki ruchu w kontekście tzw. *ziarnistości* (granulation) struktury semantycznej w obydwu językach. Studium Łozińskiej pokazuje, iż ani typologia Talmy’ego, ani kontinuum wyrazistości sposobu ruchu (saliency) nie odzwierciedlają w pełni wzorców leksykalizacji w rzeczonych językach. Habilitantka proponuje nowe kategorie: tzw. *egocentryczne ukierunkowanie* (egocentric biased) i *ukierunkowanie na cel* (goal biased), a także wyodrębnia *aksjologiczny wymiar* ruchu, modyfikując jeszcze bardziej „zero-jedynkowe” ujęcie Talmy’ego.

Na szczególną uwagę zasługuje rozdział 6, w którym Autorka bada wypowiedzi polskich i rosyjskich respondentów na temat scenek związanych ze Sposobem poruszania się jak i Ścieżką ruchu. Habilitantka podąża tu za sugestią Talmy’ego, według którego mówiony język codzienny najpełniej odzwierciedla istotne tendencje językowe.

Istotnym wkładem Habilitantki w rozwój badań nad konceptualizacją i leksykalizacją ruchu są jej artykuły, które wchodzi w skład Jej *Osiągnięcia naukowego II*. Na uwagę zasługuje tu publikacja z 2024 r. “Caused motion in English and in Polish: An intra-typological comparison” oraz napisany wspólnie z Henriëtte Hendriks artykuł “Constructions expressing voluntary and caused motion events in Polish. Evidence from oral narratives” (2025).

W artykule pierwszym, Autorka – bazując na korpusie danych powstałym w wyniku przeprowadzonych przez siebie badań z grupą dwudziestu czterech polskojęzycznych respondentów i przy udziale grafik dotyczących ruchu powodowanego wykorzystywanych przez H. Hendriks i M. Hickman – ujmuje relacje między wyrażaniem Sposobu działania przyczyny (Manner of Cause) a Sposobem działania przedmiotu (Manner of Object). Pierwszy rodzaj Sposobu działania kodowany jest m. in. przez czasowniki *pchać* i *ciągnąć*, rodzaj drugi zaś – przez czasowniki typu *sunąć* i *toczyć się*.

W artykule drugim, napisanym wspólnie z H. Hendriks, Habilitantka odwołuje się do tzw. poszerzonej typologii Talmy’ego, zaproponowanej przez W. Crofta, koncentrując się na rodzajach zdarzeń kodowanych przez konstrukcje dotyczące ruchu, nie zaś na klasyfikacji języków *sensu largo* à la Talmy. W oparciu o wypowiedzi rodzimych użytkowników języka polskiego dotyczących ruchu samoistnego, ilustrowanego za pomocą 24 animacji dotyczących owego ruchu oraz w oparciu o korpus danych sporządzony przez H. Hendriks i M. Hickmann, Łozińska i Hendriks wysuwają tezę, iż tzw. nietypowe sposoby poruszania się leksykalizowane są w polskim za pomocą „mniej typowych konstrukcji” – konstrukcji satelitarnych oraz konstrukcji współrzędnych. Owo przeniesienie akcentów z ogólnej klasyfikacji języków, zaproponowanej przez Talmy’ego, na analizę poszczególnych rodzajów zdarzeń i wyodrębnienie stopnia ich typowości w odniesieniu do języka polskiego, należy uznać za ważny głos w badaniach nad ruchem kodowanym „wewnątrz-językowo” – w tym wypadku, w obrębie języka polskiego.

Owe wewnątrz-językowe uwarunkowania dotyczące kodowania ruchu szczególnie wyraźnie wybrzmiewają w innym artykule, napisanym przez Habilitantkę wspólnie z Paulą Cifuentes-Férez, “Lexicalization of Path and Manner in pushing and pulling events in Polish and Spanish” (2025). Porównanie języków polskiego i hiszpańskiego – a zatem języków należących do odmiennych kategorii typologicznych – poszerza nasze rozumienie uwarunkowań wewnątrz-językowych. W szczególności artykuł pokazuje, iż w przeciwieństwie do języka hiszpańskiego, w j. polskim zarówno ruch powodowany, tak pionowy, jak i poziomy, jest kodowany przy użyciu czasowników sposobu. W hiszpańskim natomiast leksykalizacja z użyciem czasowników ruchu jest stosowana częściej w przypadku ruchu pionowego niż poziomego. Do tej pory, jak zauważają Autorki artykułu, taka prawidłowość została odnotowana w języku hiszpańskim tylko dla ruchu samoistnego.

W końcowym fragmencie mojej opinii chciałbym skoncentrować się na trzech artykułach, w których sformułowane przez Habilitantkę tezy wykraczają poza ramy teorii L. Talmy'ego, sytuując badania dr Łozińskiej w nurcie badań nad dyskursem. Artykuły dotyczą konceptualizacji przekazów stosowanych w komendach w yodze, a więc w tzw. dyrektywach. I tak, w dwóch artykułach napisanym wspólnie z Iwoną Góralczyk, pt. "Individualism – collectivism and the selection of the pronominal subject in yoga instructions in Polish and Russian" oraz "Yoga instructions in Polish and Russian as directive speech acts: a cognitive linguistic perspective" Autorki dokonują opartej na korpusie 300 poleceń jogi w polskim i rosyjskim analizy form dyrektywnych (komend) przy użyciu narzędzi teoretycznych gramatyki kognitywnej Ronalda Langackera.

Szczególnie wysoko oceniam artykuł drugi, w której Autorki podejmują próbę powiązania dyrektywów z Langackerowskimi koncepcjami kodowania zdarzeń obejmującymi takie pojęcia, jak *epistemiczny model rzeczywistości* (epistemic model of reality), *aktualności* i *wirtualności zdarzenia* (actuality, virtuality) oraz subiektywizacji obejmującej tzw. *obiektywną* (objective) oraz *egocentryczną konfigurację postrzegania* (objective, egocentric viewing arrangement). Rozwiązania proponowane tu przez Autorki są „wzorcowe”, argumentacja jest spójna i logiczna.

Na koniec moja uwaga dotyczące artykułu dr Joanny Łozińskiej sytuującego się w ramach badań nad dyskursem multimodalnym, "Imagery underlying metaphors: A cognitive study of a multimodal discourse of yoga classes." W artykule Autorka proponuje przyjrzeć się metaforze pojęciowej jako narzędziu nauczyciela służącemu do przekazywania doświadczenia związanego z ciałem podczas instruktarzu jogi oraz kształtowania sposobu odczuwania i rozumienia własnego ciała. Podobnie jak w przypadku dyskursu werbalnego, Habilitantka wychodzi poza ramy teoretyczne L. Talmy'ego – tym razem w kierunku dynamicznie rozwijających się badań nad multimodalnością.

3. Wnioski końcowe

Nie mam wątpliwości, że dr Joanna Łozińska spełnia wszystkie warunki konieczne do ubiegania się o nadanie jej stopnia doktora habilitowanego. A analiza jej publikacji, w tym monografii z 2018 roku, wyraźnie wskazuje na znaczący i merytoryczny postęp w jej dorobku naukowym. Odnoszę wrażenie, że oprócz publikacji dotyczących dyskursu – zarówno werbalnego, jak i niewerbalnego, czyli dyskursu multimodalnego – habilitantka jest doskonale przygotowana, aby spojrzeć raz jeszcze na

typologię Talmy'ego dotyczącą kodowania ruchu z szerokiej perspektywy kognitywnej, łączącej solidne podstawy teoretyczne, takie jak gramatyka kognitywna, z zagadnieniami związanymi z dyskursem werbalnym i multimodalnym. Uważam osobiście, że uzyskanie przez dr Joannę Łozińską stopnia doktora habilitowanego będzie doskonałą motywacją do kontynuowania przez nią pracy w tym obszarze.

W świetle powyższego stwierdzam, że dr Joanna Łozińska spełnia wymagania stawiane kandydatom do nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie językoznawstwo, zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2022 poz. 574 ze zm.). Z pełnym przekonaniem wnoszę o dopuszczenie jej do kolejnych etapów przewodu habilitacyjnego.

Prof. dr hab. Henryk Kardela